
Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій
Кафедра журналістики та філології

Ministry of Education of Ukraine
Sumy State University
Faculty of Foreign Philology
and Social Communications
Department of Journalism and Philology

XII

ЖУРНАЛІСТСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: СВІТОВІ ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ

ДВНАДЦЯТА МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

JOURNALISM EDUCATION IN UKRINE: WORLD-PROFESSIONAL STANDARDS

THE XIIth INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE

Суми, 8–9 червня 2016
Sumy, 8–9 June 2016

7. Акорди: Антологія української лірики від смерті Шевченка / Упоряд. І. Франко; Іл. Ю. Панькевича; [Післямова і прим. М. Льницького]. – Репринт. вид. з додат. – К. : Веселка, 2005. – 350 с.

8. Шестериков В. Свет милосердия в казахской степи. – Режим доступу: <http://elib.nklibrary.kz/Shesterikov/statiy/svet.html>.

9. Белиловский Ц. А. В гостях у Репина. – Режим доступу: <http://ristikivi.spb.ru/docs/kuokkala-penaty-1.html>

10. Петрозаводское общество распространения образования... – Режим доступу: <http://rk.karelia.ru/social/petrozavodskoe-obshhestvo-rasprostraneniya-obrazovaniya-bylo-sozdano-105-let-nazad/>

ХУДОЖНЯ АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ‘КОХАННЯ У ТВОРАХ ЮРІЯ ВИННИЧУКА

Ольга Садовнікова,

к. пед. н., доцент СумДУ

Марія Лагута,

студентка 3 курсу СумДУ, ЖТ-31

Розглянуто мовно-семантичні асоціації як засіб художньої актуалізації концепту ‘кохання’ у творах Юрія Винничука.

Ключові слова: емоційна концептосфера, концепт ‘кохання’, мовно-семантичні асоціації.

ART ACTUALIZATION OF THE CONCEPT OF LOVE IN THE LITERATURE OF YURI VYNNYCHUK

Olga Sadovnikova,

associate professor, Sumy State University

Maria Laguta,

3rd year student, ЖТ-31

Considered linguistic and semantic associations as a means of mainstreaming the concept of ‘love’ in the artistic literature of Yuri Vynnychuk.

Key words: emotional conceptual, the concept of ‘love’, linguistic and semantic association.

Юрія Винничука і його тексти називають «великим курйозом у нинішній українській літературі» [2]. Його іменують еротоманом, фантастом, «батьком» чорного гумору, містифікатором і скандалістом. Закономірно, що оригінальність художнього методу викликає інтерес в окремих науковців. М. Рябченко, наприклад, аналізує концепт маски в авторських містифікаціях Винничука [4]. Прийоми комічного у творах Винничука розглядає Р. Семків [5]. Г. Матвієнко називає Винничука «письменником-постмодерністом, який намагається іронічно, у перверсивно-бурлескній манері поміркувати над тим, що сучасна людина підкорена не розуму, не лінійному судженню, а афектам, вона не здатна контролювати свої почуття і живе у міфологізованому світі, фантазмах, далеких від реальності, бо тільки там, у химерному світі ілюзій, може знайти те, чого їй катастрофічно бракує у світі дійсності» [3, с. 102-103].

Особливе місце, за нашими спостереженнями, у творах Винничука належить питанню, що стосується людських взаємин і лежить в площині емоційної концеп-

тосфери, а саме концепту 'кохання', сенс якого автор розкриває через складні і багатогранні взаємини своїх героїв.

Об'єктом нашої наукової розвідки є концепт 'кохання' у творах Винничука. *Предметом* – його авторська інтерпретація. Мета – розглянути мовно-семантичні асоціації як засіб художньої актуалізації концепту 'кохання' у творах письменника.

За Академічним тлумачним словником, кохання – це «почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі» [6, с. 313]. Пропонуючи узагальнений образ концепту 'кохання', С. Воркачов пише, що від кохання не можна сховатися, воно не залежить від нашої волі, засліплює людину, робить її проникливою. Кохання, на думку вченого, можна розглядати як вище благо і насолоду, і водночас воно є страждання і занепокоєння, а для декого може стати і злом. Для кохання потрібна духовна близькість, взаємність [1]. Кохання є структурним елементом більш ємного імені на позначення почуття – 'любов', що охоплює не тільки стосунки між чоловіком і жінкою, а й почуття глибокої сердечної прив'язаності, глибокої поваги, шанобливого ставлення до людини, інтерес до чого-небудь [6, с. 564]. Тому межах нашої розвідки терміни 'любов' і 'кохання' вживатимемо як синонімічні.

Кохання супроводжує кожного героя Винничукових творів упродовж усього життя, то даючи сили дихати, то перекриваючи повітря. Воно не вигадане, не оздоблене гарною «рамкою», проте справжнє й цілком реальне. Кохання для цього письменника таке, що може проникати у кожну шпарину людської душі. У найбільш відомому творі Винничука «Танго смерті», як здається на перший погляд, зовсім немає місця для цього почуття. Це розповідь про війну, страждання в концтаборах, долю чотирьох повстанських родин, пристрасть до музики та пошук загубленої таємниці. Однак навіть у жорстокому світі місце для любові таки знайшлося. Сама лише пристрасть уже є різновидом світлого почуття і здатна запалювати серця людей у найтемніші часи. Стан закоханості Юрій Винничук описує з натяком на те, що слова є зайвими: *«Ярош, підтримуючи розмову, дивився їй лише на уста, мовби разом із окулярами вона зняла й очі, та, зрештою, Данка й сама відводила погляд набік, заки між ними пролітали недомовлені слова, юрмища слів, присутність яких зраджували тільки вуста, що раз по раз безгучно тремтіли»*. Для закоханих можуть існувати мільйони слів. Проте, коли розумієш, що кохання виривається з душі, – слова зайві. Лишаються тільки погляди, жести та думки, що переплітаються у симфонії спільних почуттів.

У певні моменти кохання для героїв стає не ліками, а хворобою, про що стверджує персонаж Марко – закоханий, проте прагматичний юнак, для якого любов не є беззмарною. Він не романтичний персонаж, зовсім навпаки. Саме тому його почуття мають темну сторону: *«Любов — це знаєш що? Це така хвороба. Вона триває дуже коротко. А потім...потім уже настає симбіоз двох істот. Хтось пальма, а хтось ліана. Питання лише в тому, хто кого смокче»*. Здавалось би, симбіоз передбачає повноправне співіснування. Проте для Марка існує власна гостра правда, тому і слова на позначення високого почуття взаємної прихильності він добирає вульгарні: *«любов-хвороба», «хто кого смокче»*.

Для іншого героя – професора університету та дослідника арканумської мови – любов до жінки є натхненням для творчості. Незважаючи на солідний вік, він бачить у кожній жінці саме жінку з великої літери. І хоча його перша дружина за маскою *«одухотвореного обличчя»* приховувала байдужість до світу чоловіка, Ярош не втратив надію покохати по-справжньому. Для нього кохання пов'язане з пошуком хорошого, він виправдовує жіночу натуру, відкриває їй надію, застошуючи прийом антитези: *«Один-єдиний ангел, який заховався в жінці, може виправдати перебування у ній сотні чортів»*.

Для когось із героїв любов – це відданість. Мількер – музикант, віддав свою молодість не музиці, а дівчині – Руті. Вона для нього стала єдиним путівником серед

людей протягом життя, хоча і померла дуже рано в концтаборі під звуки скрипки. Мількер «...так кохав Руту, що після війни не міг відважитися на нове захоплення, Рута усе стояла перед очима, він був переконаний, що Рута могла з'явитися будь-якої днини, а він мусить її дочекатися...». Відданість для Мількера – не тільки вірність, для нього це обов'язок, який він «мусить» пронести через життя.

Почуття захопленого жіночою вродою молодика Йоська автор описує словами з яскраво вираженою позитивною конотацією: *«Мені завше було приємно дивитися на Власту, така вона вся була просвітлена і сонячна, і голос мала медовий, глибокий, і коли вона з'являлася у нашій конторі, то, здавалося, що кількість вікон миттєво зростає, бо ставало ясніше й свіжіше...я милувався її тоненькими пальшками з рожевими пелюстками нігтиків, здавалося, ті нігтики щойно тільки спурхнули з квітки, і мені хотілося торкнутися її пальців, узяти їх у долоню і відчутти їхню пружність, а потім притулитися вустами і вдихнути їхній запах, інколи торкнутися і справді вдавалося, коли я брав з її рук горнятко, і тоді моїм тілом пробігав якийсь незбагнений тремт, наче розряд електрики, але не сильний, у кожному разі я нічим себе не зраджував, принаймні так мені здавалося, однак щоразу в таких випадках Власта зиркала мені в очі, і кутики вуст її тремтіли чи то від бажання усміхнутися, чи щось сказати, але мені те тремтіння вуст не говорило нічого...»*. Він підносить жінку до рівня божества, називаючи частини її тіла не пальцями, а «пальшками», додаючи, що вони закінчуються «пелюстками нігтиків».

Через світовідчуття своїх героїв Винничук створює образ коханої жінки та отожднює його з природою. Так, для характеристики почуттів автор створює власні неологізми, наприклад «літєнні ночі», що означає – теплі літні ночі. Опис коханої засвідчує багатство уяви письменника: *«...її ім'я, пологє і тепле, розтікалося молоком по вустах трави, поскрипувало на зубах піску, розчинялося в літєнні ночі...»*. Це слова не безрозсудного юнака, а дорослого чоловіка, який розуміє усю цінність жінки, багатство отриманих почуттів.

Та не завжди кохання буває поетично-гострим. Воно може проявлятися в буденних справах, як-от у розмові між сусідами зранку: *«Пані Хомикова! Коли я на світанку чую ваш голос, то так, гейби я випив півлітра потужної кави і вже готовий іти тяжко працювати. Завдяки вам я на каві економлю, то дай вам Боже здоров'я, аби ви мене і з летаргійного сну збудили»*. Особливого колориту зовсім не романтичному зізнанню додає саме його жартівливий тон та діалектна мова. Жартівлива любов іноді буває найсерйознішою з усіх почуттів.

Для героїні Русі з твору «Танго смерті» кохання не є чимось високим та піднесеним. Воно стає для неї безпринципним і характеризується: *«готовністю взяти в уста будь-де і будь-коли, хоч би й в автобусі»*.

В іншому творі «Мальва Ланда» Юрій Винничук порівнює жінку з поезією: *«Я взагалі маю сумнів, чи потрібно писати вірші вродливій жінці, адже вона сама по собі – поезія»*. З давніх-давен закохані виливають свої почуття у цьому жанрі: від Петрарки і Шекспіра до сучасних поетів. Саме слово, заримоване разом з іншими та доведене до найвищого рівня мовного блаженства, є окрасою почуттів – поезією.

На межі безсоромної відвертості розгортаються події роману «Весняні ігри в осінніх садах». Це глибоко інтимний і відвертий твір, у якому зі зворушливою проникливістю постають одвічні проблеми Любові й Смерті. Темі кохання і пристрасності належить тут провідне місце. Але пристрасність, яка спонукає до самогубства, зумовлює і своєрідну композицію твору: навколо головного героя групуються інші герої – його коханки. Для головного героя існують саме «коханки», а не «кохані». Тому і почуття до них у нього не захмарні та солодкі, а безжальні та різкі: *«Жінки створені для любові й зради, їх можна кохати, а потім перетворювати на літературу»*. Своїми словами герой твору стверджує, що жінка та все, що пов'язане

з нею, стане історією. Та життя все розставить на свої місця, а кохання ще стане важливим для любовного атеїста.

Світ повій і кримінальних злочинців, партійних босів і збоченців – реальність іншого твору Винничука. Скандальний роман «Діви ночі» розкриває жіночі таємниці та чоловічі слабкості. Представників протилежних планет поєднує саме любов, якою б вона не була змальована письменником. У фіналі до кожного героя приходить розуміння, наскільки боляче втрачати коханих: «Що за дивне почуття - любов? Чому воно розриває нам серця лише тоді, коли втрачаєш кохану, і ледве тліє, коли її маєш біля себе?».

У висновку зазначимо, що мовно-асоціативні засоби художньої актуалізації концепту 'кохання' засвідчують індивідуальний погляд письменника на зміст і структуру цього поняття: від ніжного, високого, трепетного почуття до відверто безсоромного, низького й вульгарного, що зумовлено авторським баченням людських стосунків у рамках змістових колізій його романів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Воркачев С. Г. Любовь как лингвокультурный концепт: монография / С. Г. Воркачев. – М.: Гнозис, 2007. – 288 с.
2. Ковбаса І. Містифікатор Винничук [Електронний ресурс] / Ірина Ковбаса // «ЛітАкцент». – 2009. – 25 Червня. – URL: <http://litakcent.com/2009/06/25/mistyfikator-vynnychuk>
3. Матвієнко Г. І. Химерно-антропологічний характер «буттєвого сміття» у романі Ю. Винничука «Мальва Ланда» / Г. І. Матвієнко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 12 (271), Ч. II. – С. 98–104.
4. Рябченко М. М. Концепт маски у творчості Юрія Винничука / М. М. Рябченко // Літературознавчі студії. – 2013. – Вип. 39 (2). – С. 360–366.
5. Семків Р. А. Бурлеск і пародія у творчості Юрія Винничука / Р. А. Семків // Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки. – 2015. – Т. 176. – С. 52–57.
6. Словник української мови: в 11 томах. – Т. 4. – К.: Наукова думка, 1973. – 840 с.

ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ СТАТЕЙ ПИЛИПА КАПЕЛЬГОРОДСЬКОГО ПЕРІОДУ ДИРЕКТОРІЇ

Юлія Коваль,
співробітник СумДУ

У роботі розглядаються публіцистичні статті Пилипа Капельгородського, надруковані в газеті «Лубенщина», з погляду їх жанрових особливостей та функціонального призначення у публіцистичному процесі початку ХХ ст.

Ключові слова: стаття, публіцистика, жанр.

PROBLEMATIC AND THEMATIC FOCUS OF ARTICLES BY PYLYP KAPELHORODSKYI DURING DIRECTORY

Yuliia Koval,
workmate, Sumy State University

Journalistic articles by Pylyp Kapelhorodskyyi, published in the newspaper «Lubenschyna», are considered in the work in terms of their genre features and functionality in the journalistic process at the beginning of XX century.

Key words: article, journalism, genre.